

Ancuța Elena FRANȚ

CRIMINALISTICĂ

Curs universitar

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2023-

Cursuri universitare

Ancuța Elena FRANȚ

CRIMINALISTICĂ

Curs universitar

CUPRINS

Abrevieri..... 7

Cuvânt-înainte 9

Capitolul I

Noțiuni de bază pentru înțelegerea Criminalisticii..... 11

1. Noțiuni introductive..... 11

1.1. Aspecte generale. Cadrul care a generat apariția Criminalisticii 11

1.2. Definiția Criminalisticii 12

1.3. Obiectul de studiu și sistemul Criminalisticii 15

2. Legătura Criminalisticii cu alte științe..... 16

3. Privire istorică asupra evoluției Criminalisticii 22

3.1. Apariția și evoluția Criminalisticii la nivel internațional 22

3.2. Dezvoltarea Criminalisticii în România 27

4. Principiile Criminalisticii 29

5. Identificarea criminalistică 35

5.1. Noțiunea de identificare criminalistică..... 35

5.2. Obiectul identificării criminalistice 36

5.3. Principiile identificării criminalistice 38

5.4. Metodologia identificării criminalistice 40

5.4.1. Metode de examinare specifice Criminalisticii 41

5.4.1.1. Examinarea separată 41

5.4.1.2. Examinarea comparativă..... 42

5.4.2. Fazele identificării criminalistice 43

5.5. Concluziile activității de identificare..... 44

5.6. Identificarea criminalistică prin procedee probatorii specifice:

constatarea tehnico-științifică și expertiza..... 46

5.6.1. Aspecte privind constatarea tehnico-științifică 47

5.6.2. Aspecte privind efectuarea expertizei criminalistice în procesul penal	48
5.6.2.1. Cadrul general în care se realizează expertiza în procesul penal	48
5.6.2.2. Domeniile expertizei criminalistice	54
5.6.2.3. Dobândirea calității de expert criminalist autorizat	54
5.6.2.4. Structuri publice care au ca obiect de activitate efectuarea expertizelor criminalistice	57
5.6.2.5. Laboratoarele private de efectuare a expertizelor criminalistice	59

Capitolul II

Elemente de tehnică criminalistică	61
1. Aspecte generale privind noțiunea de „urmă”	61
1.1. Definiția noțiunii de „urmă”	61
1.2. Clasificarea urmelor.....	63
2. Cercetarea urmelor corpului uman	68
2.1. Urmele care reproduc forma diferitelor componente ale corpului uman	68
2.1.1. Urmele de mâini	68
2.1.1.1. Aspecte generale privind urmele de mâini.....	68
2.1.1.2. Proprietățile desenului papilar	70
2.1.1.3. Topografia palmei.....	71
2.1.1.4. Clasificarea desenului papilar al falangetei	73
2.1.1.5. Detaliile desenului papilar	78
2.1.1.6. Alte informații care pot fi obținute prin analiza urmelor-formă ale mâinii	83
2.1.1.7. Procedeele identificării criminalistice prin analiza amprentelor.....	82
2.1.1.8. Modul în care sunt valorificate urmele de mâini în cadrul procesului penal.....	86
2.1.1.8.1. Căutarea și descoperirea urmelor de mâini	86
2.1.1.8.2. Relevarea urmelor de mâini	89
2.1.1.8.3. Fixarea urmelor de mâini	97
2.1.1.8.4. Ridicarea urmelor de mâini.....	98

2.1.2. Urmele de picioare	100
2.1.2.1. Tipurile de urme de picioare	101
2.1.2.2. Cărarea de pași.....	102
2.1.2.3. Aspecte specifice privind fixarea și ridicarea urmelor de picioare.....	105
2.1.3. Urmele de dinți.....	106
2.1.4. Urmele de buze	108
2.1.5. Urmele de urechi.....	109
2.1.6. Urmele de nas.....	109
2.1.7. Urmele frunții.....	109
2.1.8. Urmele de unghii.....	110
2.2. Urmele biologice de natură umană	110
2.2.1. Urmele de sânge.....	110
2.2.2. Urmele de salivă.....	116
2.2.3. Urmele de spermă	118
2.2.4. Alte urme biologice.....	121
2.3. Cercetarea firului de păr	122
2.4. Urmele olfactive	124
2.5. Analiza genetică (analiza ADN).....	127
2.6. Identificarea persoanei prin descrierea semnalmentelor exterioare și prin analiza vocii și a vorbirii	132
2.6.1. Identificarea prin descrierea semnalmentelor exterioare..	132
2.6.1.1. Portretul vorbit.....	133
2.6.1.2. Procedee tehnice folosite în demersul de identificare a persoanelor prin descrierea semnalmentelor exterioare.....	139
2.6.2. Identificarea persoanelor după voce și vorbire.....	141
2.6.2.1. Caracteristicile vocii	142
2.6.2.2. Caracteristicile vorbirii	143
2.6.2.3. Expertiza criminalistică a vocii și vorbirii	144
2.7. Identificarea cadavrelor cu identitate necunoscută.....	146
3. Cercetarea urmelor obiectelor, a urmelor constând în resturi de obiecte și a urmelor constând în obiecte.....	148
3.1. Urmele obiectelor de îmbrăcăminte	149
3.2. Urmele produselor alimentare	150
3.3. Urmele produselor cosmetice	151

3.4. Urme ale fumatului	152
3.5. Urme ale folosirii unor sisteme de iluminat.....	152
3.6. Urmele de praf	153
3.7. Urmele de plante.....	155
3.8. Alte tipuri de urme-materie (de sol, de lemn, de vopsea, de sticlă, de frânghii)	156
3.9. Microurmele	158
3.10. Urmele instrumentelor de spargere.....	159
3.11. Urmele de incendii și explozii	162
3.11.1. Urmele de incendii	162
3.11.1.1. Tipuri de incendii.....	162
3.11.1.2. Cercetarea urmelor de incendii	168
3.11.2. Urmele de explozii	170
3.12. Urmele mijloacelor de transport	172
3.12.1. Urmele autovehiculelor	173
3.12.1.1. Urmele de rulare	174
3.12.1.2. Urmele de impact.....	177
3.12.2. Urmele mijloacelor de transport cu tracțiune animală.....	179
3.13. Elemente de balistică	180
3.13.1. Structura și clasificarea armelor de foc	181
3.13.2. Muniția armelor de foc	186
3.13.3. Urmele rezultate în urma utilizării armelor de foc	190
3.13.3.1. Urmele rămase în urma utilizării armelor cu țeavă ghintuită.....	190
3.13.3.1.1. Urmele rămase, după folosire, pe arma cu țeavă ghintuită	190
3.13.3.1.2. Urmele rămase pe muniție în urma utilizării armelor cu țeavă ghintuită.....	191
3.13.3.1.3. Urme formate pe corpul uman ca urmare a tragerii cu arma cu țeavă ghintuită.....	192
3.13.3.1.4. Urmele formate pe obiecte în urma utilizării armelor cu țeavă ghintuită.....	197
3.13.3.2. Urmele rămase în urma utilizării armelor cu țeavă lisă.....	198
3.14. Elemente privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor.....	199

3.14.1. Noțiunea de înscris	199
3.14.2. Delimitări de sens între cercetarea criminalistică a înscrisurilor, grafologie și grafoscopie	200
3.14.3. Obiectivele cercetării criminalistice a înscrisurilor.....	202
3.14.4. Noțiuni privind cercetarea tehnică a înscrisurilor	203
3.14.4.1. Reguli de manevrare a înscrisurilor, cu scopul de a preveni degradarea lor	203
3.14.4.2. Modalități de refacere a înscrisurilor deteriorate	203
3.14.4.3. Stabilirea autenticității actelor	206
3.14.4.4. Stabilirea vechimii actelor	206
3.14.4.5. Cercetarea criminalistică a hârtiei.....	208
3.14.4.6. Cercetarea criminalistică a cernelurilor și a altor substanțe utilizate pentru scriere.....	209
3.14.4.7. Cercetarea metodelor de falsificare a înscrisurilor	211
3.14.5. Elemente de grafoscopie. Caracteristicile de identificare a scrisului.....	217
4. Fotografia judiciară	222
4.1. Fotografia judiciară operativă.....	224
4.1.1. Fotografia judiciară realizată la fața locului.....	224
4.1.2. Fotografia semnalmentelor.....	225
4.1.3. Fotografia de fixare a unor activități de urmărire penală	226
4.2. Fotografia judiciară de examinare	227
4.2.1. Fotografia de examinare în radiații vizibile	227
4.2.2. Fotografia de examinare în radiații invizibile	229
Capitolul III	
Elemente de tactică criminalistică.....	232
1. Organizarea activității de urmărire penală.....	232
1.1. Planul de urmărire penală	232
1.2. Versiunile de urmărire penală.....	234
2. Tactica efectuării cercetării la fața locului.....	236
2.1. Definiția și caracteristicile cercetării la fața locului	236
2.2. Obiectivele cercetării la fața locului	237
2.3. Regulile după care se desfășoară cercetarea la fața locului	239

2.4. Măsuri de pregătire a cercetării la fața locului	240
2.5. Desfășurarea cercetării la fața locului.....	247
3. Tactica audierii persoanelor.....	249
3.1. Tactica audierii martorilor	249
3.1.1. Etapele obținerii mărturiei.....	250
3.1.2. Reguli tactice utilizate în audierea martorilor	253
3.2. Tactica audierii persoanei vătămate.....	257
3.3. Tactica audierii suspectului și a inculpatului	260

Capitolul IV

Scurte considerații de sinteză privind metodologia criminalistică..266

1. Precizări	266
2. Definiția metodologiei criminalistice. Reguli.....	266

Bibliografie	269
---------------------------	-----

Capitolul I

NOȚIUNI DE BAZĂ PENTRU ÎNȚELEGEREA CRIMINALISTICII

1. Noțiuni introductive

1.1. Aspecte generale. Cadrul care a generat apariția Criminalisticii

Dacă am putea exprima în puține cuvinte scopul pentru care credem că a apărut și s-a dezvoltat justiția în istoria omenirii, am putea spune că acest scop este aflarea adevărului în vederea restabilirii ordinii sociale. Nu ne putem imagina realizarea scopului unui proces (penal sau civil) fără a se stabili adevărul, fie că percepem acest adevăr ca fiind un adevăr absolut sau unul judiciar¹. Dar calea spre aflarea adevărului este anevoioasă. De foarte multe ori, metodele pur juridice care pot fi utilizate pentru soluționarea diferitelor cauze sunt insuficiente. În dorința de a stabili adevărul, trebuie utilizate modalități care să permită o analiză obiectivă a faptelor deduse judecății.

Persoanele implicate în soluționarea diverselor cauze supuse atenției organelor judiciare și-au dat seama că metodele obiective de cunoaștere a realității nu pot fi furnizate decât de alte științe decât cele juridice. De exemplu, oricât de mult ar dori un judecător să stabilească cine este autorul unei infracțiuni de furt, el nu poate face acest lucru dacă nu are anumite informații privind elementele constatate la fața locului (amprente, urme de încălțăminte, urme ale instrumentelor de spargere) care să ofere certitudini privind persoana făptuitorului. Iar analiza unor asemenea elemente și stabilirea legăturii dintre ele și o persoană anume nu poate fi făcută decât prin intermediul unor alte științe decât cele juridice. Posibilitatea de

¹ Pentru detalii privind relația dintre *adevărul absolut* și *adevărul judiciar*, a se vedea: G.Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pp. 79-82; C. Ghigheci, în N. Volonciu et al., *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 14-18.

identificare a făptuitorilor prin analiza amprentelor (una dintre cele mai cunoscute metode de identificare criminalistică) are la bază un cumul de cunoștințe din domeniul anatomiei (care arată că desenele papilare ale fiecărei persoane sunt unice), chimiei și fizicii (științe care arată ce metode trebuie folosite pentru relevarea, fixarea, ridicarea și analiza amprentelor). Chiar și audierea persoanelor, atât de utilă în soluționarea proceselor (mai ales a celor penale), utilizează cunoștințe specifice psihologiei fără de care nu s-ar putea obține rezultate viabile. Așadar, domeniul juridic are nevoie de informațiile oferite de alte științe pentru a putea să-și împlinească menirea.

Apelând la alte domenii ale cunoașterii umane pentru a-și realiza scopul, sfera juridică a determinat o *specializare* a elementelor din alte științe, astfel încât acestea să fie ușor de utilizat în cadrul proceselor. Treptat, s-a individualizat o sumă de noțiuni din diverse științe (biologie, anatomie, fizică, chimie, psihologie etc.) *adaptate* domeniului juridic, ce puteau fi studiate de sine stătător. Aceste noțiuni au început să contureze o disciplină distinctă, care arată cum pot fi utilizate în domeniul juridic informațiile furnizate de alte științe. *Această nouă disciplină, aflată la confluența dreptului cu alte științe, este cunoscută sub numele de Criminalistică.*

1.2. Definiția Criminalisticii

După ce am prezentat câteva aspecte generale despre știința Criminalisticii, pasul imediat următor ar trebui să fie încercarea de a construi o definiție a acestei discipline. De altfel, o definiție ne-ar ajuta să organizăm mai bine noțiunile pe care le avem despre Criminalistică și ne-ar oferi niște repere utile pentru înțelegerea profundă a acestui domeniu. Trebuie însă precizat faptul că oferirea unei definiții, în principiu, presupune în mod necesar o înțelegere clară a aspectelor a căror definire se cere. Doar astfel definiția poate să-și îndeplinească scopul, adică să fie edificatoare și să permită perceperea elementelor de bază ale noțiunii definite. Datorită acestui fapt, poate că momentul cel mai potrivit pentru a întocmi o definiție a unei discipline este după ce se parcurge conținutul său, deoarece în acel moment, cunoscându-se totalitatea elementelor componente, se poate extrage esența, adică exact ceea ce înseamnă o definiție. Însă datorită faptului că o definiție oferită la începutul studiului ne poate oferi un reper important,

care să ne ghideze în demersul nostru, ne vom asuma riscul de a oferi o definiție a Criminalisticii.

Un aspect preliminar conturării unei definiții a Criminalisticii credem că este stabilirea domeniilor dreptului care pot beneficia de aportul Criminalisticii. Aparent, datorită numelui său, Criminalistica are implicații doar în cauzele penale. De fapt, Criminalistica are legătură, cel puțin în termeni virtuali, cu toate ramurile de drept¹, chiar dacă aplicarea practică a Criminalisticii este vizibilă în special în litigiile de natură penală. De exemplu, într-un litigiu de drept civil în care trebuie stabilită autenticitatea unui document sau a unei semnături se vor folosi tehnici criminalistice de expertizare a înscrisurilor. De asemenea, Criminalistica poate fi aplicată în dreptul muncii (de exemplu, în cazul unui accident de muncă) ori în dreptul transporturilor (de exemplu, în cazul unui accident feroviar, naval sau aerian)².

În opinia noastră, în sens larg, Criminalistica poate fi definită ca fiind știința³ care utilizează informațiile furnizate de diverse alte științe (chimie,

¹ Precizări privind importanța Criminalisticii pentru alte ramuri decât dreptul penal o regăsim și la alți autori. În acest sens, a se vedea: I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității București, 1973, pp. 95-96, *apud* E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a 6-a, revăzută, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 28; E. Stancu, *op. cit.*, p. 32.

² A se vedea E. Stancu, *op. cit.*, pp. 32-33.

³ Unii autori califică Criminalistica drept o știință *judiciară* (alături de Medicina legală, Psihologia judiciară), delimitând-o de științele *juridice* (Dreptul penal, Dreptul civil, Dreptul muncii etc.). În accepțiunea acestor autori, termenul *judiciar* poate fi folosit pentru a desemna o știință care ajută la realizarea scopului unui proces, deci care *sprrijină* domeniul dreptului. În acest sens, a se vedea: E. Stancu, *op. cit.*, p. 34; E. Stancu, A.C. Moise, *Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 27-28; G. Naghi, *Criminalistică. Fundamente*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 51; C. Nedelcu, *Criminalistică. Tehnica și tactica criminalistică*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 8-9. O explicație pentru această calificare a Criminalisticii ca știință *judiciară* o găsim în G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, conform cărora termenul *judiciar* desemnează „acea însușire a unei activități de a se desfășura în legătură cu rezolvarea unui conflict de drept”. Deși suntem de acord că Criminalistica (la fel ca Medicina legală și Psihologia judiciară) trebuie delimitată de ramuri de drept precum Dreptul penal sau Dreptul civil, nu credem că utilizarea termenilor *judiciar* și *juridic* este cea mai potrivită pentru a face distincția între categoriile de mai sus. Afirmatia